

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Основне навантаження під час підготовки проектних робіт лягає на школярів, учитель виконує лише роль консультанта, надає допомогу та контролює процес. Це дає змогу кожній дитині проявити себе якнайкраще, заохочує їх до творчих експериментів, творчої роботи.

Отже, проведення уроків англійської мови в середній ланці освіти з використанням інтерактивних технологій свідчить про переваги таких уроків над традиційними. Учителі переконалися, що це дало змогу розвивати творчі здібності учнів на уроці й формувати творчу особистість учня. Учень постійно перебуває в пошуку потрібної інформації, що робить навчання більш цікавим. Умовою ефективності застосування інтерактивних технологій у навчанні англійської мови є різноманітність видів діяльності. Досвід роботи в школі показує, що на сучасному етапі в українській школі відбувається перехід до інтерактивних методик викладання англійської мови та йде активний пошук найбільш ефективних методів та засобів їх впровадження.

Література:

1. Іноземні мови. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. – Київ – Ірпінь, 2005. – 208 с.
2. Зубков М., Мюллер В. Англо-український, українсько-англійський словник. – К., 2011. – 752 с.
3. Інтерактивні технології навчання [електронний ресурс] // Режим доступу до [http://ua-referat.com/Інтерактивні технології в освіті](http://ua-referat.com/Інтерактивні_технології_в_освіті).
4. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві. – К.: Рад.шк., 1988. – 304 с.
5. Гис В. Й. Методика проведення гри як засобу пізнавальної діяльності // Англійська мова та література. – 2010. – №6. – С.2-6.
6. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н. П. Наволокова. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 176 с.
7. Сучасні шкільні технології / Упоряд. Рожнятовська І., Зоц В. – 2-ге вид. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. – Ч. 2. – 128 с.

Луценко Г. Л.*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті висвітлено психологічні особливості обдарованих дітей, категорії та сфери обдарованості, форми роботи з обдарованими дітьми, поради щодо розвитку творчих здібностей учнів 1-4 класів.

З розбудовою державності в Україні з'явилася нагальна потреба суспільства в обдарованих, інтелектуально й духовно розвинених громадянах.

Обдаровані діти – майбутній цвіт нації, інтелектуальна еліта, гордість і честь України, її світовий авторитет. Саме тому в системі освіти XXI століття проблема обдарованості стає все більш актуальною. Це насамперед пов'язано з потребою

---

* © Луценко Г. Л.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

суспільства в неординарних творчих особистостях.

Тому одним із пріоритетних напрямів сучасної освіти є розвиток учнів, які мають потенціал до високих досягнень. Це відображено в таких базових державних нормативних документах:

– Концепції загальної середньої освіти, де першим з основних завдань загальноосвітньої школи названо «різнобічний розвиток індивідуальності дитини на основі виявлення її задатків і здібностей, формування ціннісних орієнтацій, задоволення інтересів і потреб» [14].

– Законі України «Про освіту», у ньому зазначено, що для розвитку здібностей, обдарувань і талантів дітей необхідно створювати класи з поглибленим вивченням предметів, спеціалізовані школи, гімназії [13].

– Національній доктрині розвитку освіти, тут відмічено, що «державна повинна забезпечувати: формування в дітей сучасного світогляду, розвиток творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти та самореалізації особистості; створення умов для розвитку обдарованих дітей» [15].

– Навчальній програмі для загальноосвітніх закладів із навчанням українською мовою, у них записано, що в процесі початкового навчання учні мають опанувати ключові компетентності, які передбачають їхній особистісний, соціальний та інтелектуальний розвиток. Освітніми результатами цього етапу освіти є: «... здатність до творчого самовираження, уміння виконувати творчі завдання» [7].

– Державному стандарті базової та повної загальної середньої освіти, де зазначено, що кінцева мета загальної середньої освіти, – формування громадянина України, підготовленого до життя в сучасному суспільстві, здатного навчатися впродовж життя, оперувати й управляти інформацією, приймати виважені рішення, ефективно взаємодіяти з людьми, усвідомлювати свою роль у державі і світі, адекватно реагувати на проблеми й виклики часу і нести відповідальність за власні вчинки, досягати творчої самореалізації, підтримувати на належному рівні своє здоров'я [16].

Питанням виявлення та організації роботи з обдарованими дітьми в початковій школі займалися вітчизняні та зарубіжні вчені: Дж.Графам, К.Брумфіт, П.Горей, Б. Саймон, Є.Хокінс, ін.

В умовах демократизації та національного відродження системи освіти, яка завжди відзначалася тим, що була орієнтована на підготовку не просто спеціалістів, а людей, які б відповідали певним соціальним потребам сучасності, повинна забезпечити якісно новий рівень загальноосвітньої, професійної, наукової підготовки, всебічний розвиток кожної людини як особистості й найвищої цінності суспільства. Починати необхідно вже з початкової школи, адже саме вона має навчити дітей

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

учитися, прищепити інтерес до знань, прагнення самостійно збагачуватися ними, розвивати, як зазначив видатний педагог В.Сухомлинський, «всемогутню радість пізнання» [2, с.3].

І тому основне завдання вчителя – добиватися того, щоб кожен урок сприяв розвитку пізнавальних інтересів дітей та їхньої зацікавленості у здобутті знань. Зацікавленість – ефективний засіб успішного навчання, необхідна умова досягнення позитивних наслідків. Лише тоді, коли дитина зацікавиться матеріалом, у неї з'явиться бажання дізнатися про нього більше [9].

Говорячи про роботу з обдарованими дітьми, не можна не пригадати слова К.Ушинського, який стверджував, що «учень – це не посудина, яку потрібно наповнити, а факел, який треба запалити» [10, с.6].

Навчаючи обдарованих дітей, педагоги повинні пам'ятати, що кожна дитина по-своєму неповторна. Вона приходиться у цей світ, щоб творити своє життя, знайти себе: хтось здібний до музики, образотворчого мистецтва, хтось до математики, хтось пише вірші, оповідання. Скільки дітей – стільки й здібностей, які залежать від психофізіологічних особливостей людини, соціального оточення, сім'ї та школи.

Тому завдання, яке стоїть перед сучасною школою – підтримати дитину й розвинути її здібності, підготувати ґрунт для того, щоб ці здібності були реалізовані.

Нині існує дуже багато визначень обдарованості, причому серед них немає жодного, яке цілком улаштувало б хоч якусь частину психологів і педагогів. Справа в тому, що прямо визначити здібності неможливо. Здібності – це можливості людини до виконання діяльності. Як би ми не визначали здібності, у центрі уваги завжди буде сама діяльність. Великі можливості до виконання діяльності означають і великі здібності.

Обдаровані діти – це діти, які різко виділяються із середовища ровесників високим розумовим розвитком, що є наслідком як природних задатків, так і сприятливих умов виховання.

Ю.Бабаєва, А.Доровський, Н.Лейтес визначають термін «обдарованість» як:

- якісне, своєрідне співвідношення здібностей, які забезпечують успішне виконання діяльності, які дають змогу компенсувати недостатність певних умінь за рахунок інших;
- загальні здібності або моменти здібностей, які зумовлюють ширину можливостей людини, умови та своєрідність її дії;
- сукупність задатків природних даних, характеристика ступеня вираженості й своєрідності природних передумов здібностей [11].

У психологічному тлумачному словнику зазначено, що обдарованим (талановитим) є той, хто має великі здібності; дар (талант) – це видатні природні здібності, хист, обдарування [12].

Ж.Годфруа, А.Матюшкін, М.Мотков та інші розуміють «обдарованість» дитини, як вищий ніж у її однолітків за рівних

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

умов, рівень сприйняття навчання й більш виражені творчі прояви. Поняття «обдарованість» походить від слова «дар» і означає особливо сприятливі внутрішні передумови розвитку. При цьому воно означає не лише високий рівень, а й деяку внутрішню настанову, напрям розвитку особистості [6, с.6-7].

Узагальнюючи все вищезазначене та спираючись на власний досвід, можна зробити висновок, що під терміном «обдарованість» ми розуміємо високий рівень творчого потенціалу, який виражається, перш за все, у високій пізнавальній та дослідній активності особистості. « Тому на сьогодні одне із завдань кожного вчителя початкової школи – активізувати можливості обдарованих дітей на уроках, ураховуючи природу та психологічний механізм творчого розвитку дитини» [4, с.116].

У результаті досліджень науковцями виділено такі характерні особливості обдарованих дітей, зокрема вони стосуються й дітей молодшого шкільного віку:

- часто «перескакують» через послідовні етапи свого розвитку;
- у них чудова пам'ять, що базується на ранньому мовленні;
- рано починають класифікувати інформацію, що надходить до них;
- мають великий словниковий запас, із задоволенням читають словники чи енциклопедії, придумують нові слова й поняття;
- можуть займатися кількома справами одразу, наприклад, стежити за декількома подіями, що відбуваються навколо них;
- дуже допитливі, активно досліджують навколишній світ і не терплять жодних обмежень своїх досліджень;
- можуть тривалий час концентрувати свою увагу на одній справі, вони буквально «занурюються» у своє заняття, якщо воно їм цікаве;
- мають розвинене почуття гумору;
- постійно намагаються вирішувати проблеми, які їм поки не під силу;
- відрізняються різноманітністю інтересів, що породжує схильність починати кілька справ одночасно;
- часто дратують ровесників звичкою поправляти інших і вважають себе такими, що завжди мають рацію;
- їм бракує емоційного балансу, вони часто нетерплячі [8].

В учнів початкових класів розрізняють такі види обдарованості:

- соціальну-лідерську;
- художню-музичну, образотворчу, сценічну;
- психомоторну – спортивні здібності;
- інтелектуальну – здатність аналізувати, мислити, зіставляти факти;

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

- академічну – надзвичайна здатність до навчання взагалі;
- творчу – нестандартне бачення світу й нешаблонне мислення [3].

Обдарованість дітей молодшого шкільного віку буває загальною і спеціальною. Загальна розумова обдарованість виявляється в оволодінні всіма видами діяльності, для успішного здійснення яких необхідні розумові якості. Спеціальна обдарованість пов'язана з певними видами діяльності, у яких вона найбільше розвивається.

Існують три категорії обдарованих дітей. (за М.Лейтесом):

- з ранньою розумовою реалізацією;
- із прискореним розумовим розвитком;
- із прискореними ознаками нестандартних здібностей [5].

Учні з ранньою розумовою реалізацією – це учні, які виявляють інтерес до якого-небудь окремого навчального предмета. Такий учень нерідко, починаючи з початкових класів захоплюється математикою, інформатикою, мовою, літературою, образотворчим мистецтвом, трудовим навчанням.

Учні із прискореним розумовим розвитком – це учні, які за однакових умов різко виділяються високим рівнем інтелекту, особливо вони бувають помітними в молодших класах. Прискорений розвиток інтелекту завжди пов'язаний із великою розумовою активністю, з високою пізнавальною потребою. Зі «свого» предмета така дитина, значно випереджаючи ровесників, може виділятися легкістю, з якою їй дається специфіка матеріалу, поглибленістю інтересу. Уроки з інших предметів можуть її обтяжувати.

Учні з окремими ознаками нестандартних здібностей не виділяються своїми розумовими особливостями, не випереджають ровесників у загальному розвитку інтелекту й не виявляють яскравих успіхів із того чи іншого навчального предмета, але відрізняються особливими якостями окремих психологічних процесів (надзвичайна пам'ять щодо певних об'єктів, багатство уяви або здатність до спостережень).

Обдаровані діти молодшого шкільного віку вміють побачити в буденному незвичне, в очевидному неймовірне, їх називають «чомусиками». Це учні, у яких добре розвинена пам'ять. Вони запам'ятовують великий обсяг матеріалу й надовго його зберігають.

Усі обдаровані діти початкових класів мають потребу в знаннях, їх не потрібно примушувати вчитися, вони самі шукають роботу, присвячуючи їй увесь свій вільний час. Обдарована дитина молодшого шкільного віку шукає спілкування з дорослими, бо ті розуміють її краще, ніж однолітки, які часто насміхаються, дають прізвиська. Обдаровані діти часто емоційні, запальні, легко збуджуються через дрібниці, але це не вередування, а виявлення багатства їх натури.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Творчі діти молодшого шкільного віку рідко бувають спокійними, вони страждають від своєї винятковості. У них особлива мова, особливе сприйняття. Тому такі якості обдарованих дітей вимагають особливого підходу до них. За рішенням Всесвітньої організації охорони здоров'я обдаровані діти входять до «групи ризику». Вони потребують особливого виховання, спеціальних, індивідуальних навчальних програм, спеціально підготовлених учителів, шкіл.

Фахівці давно помітили, що обдаровані діти часто виростають в інтелігентних сім'ях, і справа тут зовсім не в особливих генах геніальності, а справа в сімейній атмосфері, у системі сімейних цінностей [1].

Виявлення обдарованих і талановитих дітей молодшого шкільного віку не одноразовий захід, а тривалий процес. Обдарована дитина лише тоді буде нарощувати свій потенціал, коли вчитель творчий, а навчальний процес цікавий, різнобічний та результативний. У молодшій ланці виявлення обдарованих дітей здійснюється в межах комплексного психологічного обстеження всіх учнів класу.

Слід пам'ятати, що «своєчасно знайти, виховати й розвинути задатки й здібності у своїх вихованців, своєчасно розпізнати в кожному його покликання – це завдання стає тепер найголовнішим у системі навчально-виховного процесу» [6, с.8].

У навчальній діяльності робота з обдарованими молодшими школяра ми ґрунтується на диференційованому підході, що сприяє розширенню й поглибленню освітнього предмету.

Тому вдосконалити навчально-виховний процес, роботу з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку, дати їм міцні знання, озброїти їх практичним розумінням основ наук допомагають:

1. Класно-урочна діяльність (уроки по предметах). Робота з обдарованими молодшими школярами в навчальному процесі здійснюється через систему пізнавальних завдань, при вирішенні яких з'являється інтерес не лише до знань, але й до процесу їх відкриття, тим самим сприяють розвитку творчих здібностей.

Тут можна використовувати такі види діяльності:

- проблемно-розвиваюче навчання,
- робота в малих групах,
- робота в парах,
- проектно-дослідницька діяльність,
- ігрові технології (ділові ігри й подорожі),
- інформаційно-комунікативні технології для задоволення пізнавальної мотивації розвитку здібностей (різномірні тести, презентації, тренажери),
- творчі й нестандартні завдання.

2. Шкільні декади: однією з форм організації позакласної роботи направленої, зокрема, на розкриття творчого потенціалу

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

учнів, є шкільні декади. При проведенні декади початкових класів у дітей з'являється можливість використовувати свій творчий потенціал повною мірою, беручи участь у конкурсах і іграх.

3. Свята, що театралізуються, – особлива форма роботи з обдарованими дітьми, оскільки в них діти мають можливість не лише реалізувати акторські здібності, але й проявити творчі навички, розвинути схильність до художнього читання й літературної творчості, проявити ерудицію й дослідницькі навички у вікторинах і літературних рингах. Така робота сприяє підвищенню мотивації обдарованих дітей до співпраці з педагогами й копіїткій роботі із самовдосконалення.

4. Олімпіади з української мови, літературного читання й математики. Вони є найважливішою формою роботи з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку, бо сприяють виявленню найбільш здатних і обдарованих дітей, становленню й розвитку освітніх потреб особи.

– Змагання із творчого мислення.

– Змагання із кмітливості та логічного мислення.

– Індивідуальні заняття за предметами.

– Конкурси: знавців математики «Кенгуру», природничий конкурс «Колосок», знавців української мови імені Петра Яцика, знавців англійської мови «Гринвіч».

5. Інтелектуальні та рольові ігри: всеукраїнська українознавча гра «Соняшник», всеукраїнська природознавча гра «Геліантус»; шкільні ігри – «Що? Де? Коли?», «Поле чудес», «КВК», «Ерудит»; рольові ігри «У бібліотеці», «У магазині», ін.

Отже, створення для учнів ситуації успіху і впевненості через індивідуальне і диференційоване навчання, виховання на уроці та в позаурочний час, уміння розгледіти в кожній дитині «росток здібностей», допомогти «вирости і дати плоди» – ось над чим зараз повинна працювати сучасна початкова школа.

А тому вчитель, який працює з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку повинен бути – чуйним, толерантним, мати широке коло інтересів, почуття гумору, володіти емоційною стабільністю, знати психологічні особливості обдарованих дітей, відчувати їх потреби й інтереси, постійно самовдосконалюватися, мати творчий особистий світогляд.

Отже, обдаровані діти – особливі. Вони незвичайні за характером, за сприйняттям оточуючого тощо. Учителі та батьки повинні вміти розпізнавати таланти, помічати в дитині найбільшій рису, знайти в ній ту «золоту жилку», від якої починається розвиток індивідуальності. Тому лише розуміння вчителем особистісної несхожості обдарованої дитини дає підставу виявляти й розвивати її творчий та інтелектуальний потенціал. Робота з виявлення та розвитку обдарованості дітей молодшого шкільного віку стане успішною лише тоді, коли вона матиме системний характер, об'єднуюватиме зусилля освітніх закладів та родини.

Література:

1. Анджейчак А. Психолого-педагогічні умови формування творчої особистості дитини в освітньо-виховних закладах // Обдарована дитина. – 2000. – №5. – С. 8-13.
2. Бланк Т.В. Обдаровані діти молодшого шкільного віку: виявлення – навчання – розвиток // Початкове навчання та виховання. – Харків.: « Основа». – 2007. – №10(122). – С.2-6.
3. Володарська М.О. Робота з обдарованими дітьми // Початкове навчання та виховання. – 2010. – №1(73). – С.8.
4. Істоміна А.В. Специфіка роботи з обдарованими учнями в початкових класах /АллаВолодимирівна Істоміна // Таврійський вісник освіти. – 2013. – №3(43). – С.115-123.
5. Лейтес Н. О. О признании одаренности. / Н. О Лейтес // Детское творчество. – 2001. – №4. – С.12.
6. Лісовенко Г. Система роботи з обдарованими учнями у початкових класах / Г.Лісовенко // Управління освітою (Шк. світ). – 2009. – №2. – С.6-11.
7. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта». – 2013. – С. 5.
8. Обдарована дитина // Завуч. – 2011. – №5-6 (53-54). – С.33.
9. Робота з обдарованими дітьми: теорія, практика // Початкова освіта (Шк. світ). – 2012. – №24.- Спецвипуск.
10. Система роботи з обдарованими дітьми //Завуч (Шк. світ). – 2012. – №7. – С.7-9.
11. Робота з обдарованими дітьми: поради // Початкове навчання та виховання. – 2012. – №2-3. С. 18.
12. Шапар В. Психологічний тлумачний словник. – Харків: Прапор. – 2004. – С. 289.
13. Закон України «Про освіту»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ipro.edu.te.ua/index.php/2008-09-11-00-16.
14. Концепція загальної середньої освіти: [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/2712/.
15. Національна доктрина розвитку освіти: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/202>.
16. Новий Державний стандарт початкової загальної освіти: [Електронний ресурс]. – Режим доступу:www.nachalka.com.ua/bub/новий_derzhavnij_standart_pochatkovoji_zagalnoji_osviti/13-1-0-596.

Маслова Т. В., Найдьонова Н. А.*

ПОДОЛАННЯ ДИСГРАФІЇ ТА ДИСЛЕКСІЇ В МІНІМАЛЬНИЙ ТЕРМІН НА ШКІЛЬНОМУ ЛОГОПЕДИЧНОМУ ПУНКТІ

Практичне використання на логопедичних заняттях методик учителів – новаторів і методичні рекомендації щодо усунення порушень читання та письма, зумовлене фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення в учнів початкових класів в умовах логопедичного пункту.

Проблема запобігання й виправлення порушень письма в учнів залишається актуальною для шкільного навчання, оскільки письмо й читання – це засіб отримання учнями знань. На жаль, усе частіше виникають ситуації, коли дитина, навча-

* © Маслова Т. В., Найдьонова Н. А.